

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

Անցնող Ապրիլ ամսուան ընթացքին, Ս. Աթոռոյ Տփղիս ժողովը հօթը անդամներ ի նիստ գումարուեցաւ իբրեւ Վարչական Մարմին իսկ իբրեւ Կրօնական Գեր. Ատեմն՝ երկու անգամ, նոյնպէս Ռաւմանական Խորհուրդը՝ մէկ անգամ, իւրաքանչիւրը զբաղելով իր իրաւասութեան մէջ եղած խնդիրներով:

● Կիր. 1 ապրիլ. — Երեկոյան ըստ Հին Տաւրի, ժամերգութիւն և ս. պատարագ տեղի ունեցան Ս. Երեմիան մեր վերնայարկ մատուռին մէջ. ապա Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեան կատարուեցաւ մեծաւոյն և երբագործ թաղարար Ս. Գերեղմանին շօրջը, հետեւորդութեամբ Դպտոց եւ Աստուծոյ:

— Երեկոյին, Ս. Երեմիայ տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ Գանձաւոր արարողութիւնը. Ս. Պատրիարքը քարոզեց, ներկայացնելով այս ձեւը իբր խորհրդանշան վերջին դատաստանի եւ յաւիտենական արդարութեան, որուն կարօտը միայն կուտայ հոգիին՝ այս աշխարհի կեանքը:

● Աւագ Բշ. 2 ապրիլ. — Ս. Պատրիարք Հայրը, ընկերակցութեամբ արքայան եպիսկոպոսներու, պատուով ընդունեց այցելութիւնը Երկրպագէն եկած Վսեմ. Տիկին Աննա Պաթրոս Կազի փաշայի և Տիկին Տօքթ. Խաչատրի մէջմիտ:

● Աւագ Դշ. 3 ապրիլ. — Ս. պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Երեմիան բակի Ս. Յովնանէս հայապատկան մատուռին մէջ:

— Կէս օրէն առաջ, Ս. Պատրիարքը, Տ. Մկրտիչ և Տ. Սմբատ եպիսկոպոսներու եւ ուրիշ վարդապետներու ընկերակցութեամբ Զատիկի չընթերցուածութեան այց տուաւ լատին պատրիարքարանը և Յրանչիսկեան միաբանութեան, և ընդունուեցաւ պատուով. Յրանչիսկեանց մօտ տեսաւ նաև նոյն միաբանութեան Հոգիմի ընդհանուր մեծաւորը, որ Ս. Քաղաքս էր այցելարար: Յետոյ այցելեց Անկիլքան եպիսկոպոսին:

— Փոխանորդ Տ. Մկրտիչ արքայան այցելեց կաթողիկ փոքր հասարակութեանց:

● Աւագ Դշ. 4 ապրիլ. — Ս. Պատրիարքը մեծ զանլիքին մէջ ընդունեց, երեկոյին, Զատիկի առթիւ եկած բոլոր ուխտաւորները խմբովին, և ողջոյն և օրհնութեան խօսք ուղղեց ամէնուն:

● Աւագ Եշ. 5 ապրիլ. — Կէս օրի ս. պատարագը երգուեցաւ Զուգայի եղանակով, ըստ ձայնադրութեան Որ. Էմի Արգարի, շատ յաջող եղաւ և տպաւորիչ:

— Երեկոյի Ռանգուաչի արարողութիւնը կատարուեցաւ մեծաւոյն հանդիսաւորութեամբ և պատկառանքով. Ս. Պատրիարքը նախագահեց. տաճարը լի էր հոծ բաղմունքով և ուխտաւորներ:

տաւոր և տեղաբնակ աղագայիններու. դասը ամբողջ զբաւած էին երգողները:

● Աւագ Ուր. 6 ապրիլ. — Խաւարի գիշերուան արարողութիւնը կատարուեցաւ սրտառու և ոգեւորութեամբ. ընթերցուածներն ու երգեցողութիւնք խորագրեցին էին. ամբողջ ժողովուրդը, որուն բաշխուած էր տպագրուած թերթիկներ և վառուած կճատներ, միասին երգեց «Տարածեալ» Ս. Պատրիարքը քարոզեց «Հայր ի ձեռք աւանդեմ զհոգի իմ» բնարանով. ներկայացուց խոնարհութեան, գթութեան, իմաստութեան, զօրութեան, հիմարտութեան և վրկութեան հոգին, որ Յիսուսի կեանքը եղաւ համբուն՝ երկրի վրայ մինչև իր վերջին շունչը, և բացատրեց թէ ինչպէս պէտք է ապրինք մենք ևս, որպէսզի մեր ծնած պահուն Աստուծմէ մեր ընդունած նոյն բարի և անբիծ հոգին կարենանք նոյնութեամբ աւանդել Աստուծոյ:

● Աւագ Եր. 7 ապրիլ. — Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեան, Ս. Աթոռոյ պատուական բարերարին կողակիցը, որ երէկ իրկու ժամանած էր, այսօր այցելեց Ս. Աթոռ: Ս. Պատրիարքը բովանդակ միաբանութեան հետ, Պատրիարքարանի մեծ զանլիքին մէջ պատուով ընդունեց ազնիւ տիկինը, որ յետոյ ուխտաւորական պարտականութիւնը կատարեց Ս. Գիւսպիկի խորանին առջև, և ապա այցելեց փառանդաւորաց վարժարան և Կիւլպէնկեան Մատենադարան, ուր աշակերտք երգեց ընդունեցին զինքը:

— Երեկոյին անհամեմատ շուքով կատարուեցաւ Քրիստոսի թաղման նախատեսակը, երեսուցէմահայ հանդիսաւորութեանց ամենէն չընաղը թերեւ, որ այնքան խորագրաց տպաւորութիւն կը գործէ երկիւղածներուն վրայ:

● Աւագ Եր. 7 Զատիկի ձրագալոյցի առաւօտուն, Ս. Պատրիարք Հայրը և ամբողջ միաբանութիւն, աշակերտք, ժողովուրդ և ուխտաւորք, հիշտ նշանակուած ժամուն, թափօրով գացին Ս. Երեմիան, ուր, ժամը 12.30ին, աւանդական իրաւանց և սովորութեանց համեմատ և կատարեալ խաղաղութեամբ կատարուեցան լուսահանութեան արարողութիւնը և յետոյ թափօրը, միջազգային խառն բաղմունքուն մը ներկայութեան: Թափօրապետն էր լուսահան Տ. Մուշեղ վարդապետը, որ բացառաբար թագ կը կրէր: Ս. Պատրիարք Հայրը և միաբանութեան մեծ մասը ժամը 2.30ին զարձաւ մայրափանք, ուր ժամ մը յետոյ Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ ձրագալոյցի հանդիսաւոր ս. պատարագ, մինչ Ս. Երեմիան մնացողներ ևս հոն ներկայ եղան մեր վերնայարկ մատրան մէջ մատուցուած ս. պատարագին:

— Երեկոցւոյ աւարտումէն վերջ միաբանութիւնը թափօրով ելաւ սեղանատուն:

— Յետոյ Պատրիարքարանի մեծ զանլիքին մէջ Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացաւ Սերպ եպիսկոպոս Գեր. Տ. Միլաա Քոփովիկ, որուն կ'ընկերանային երեք քահանաներ և բաղմունքուն երկու սեռէ ուխտաւորաց: Տեղեկութիւններ

տունին Սերգեյանի զաւգուսթին մասին. Ս. Պատրիարքը պատուով եւ օրհնութեամբ ընդունեց ամէնքը:

● Կիր. 8 ապրիլ (Ձատիկ). — Գիշերային հանդէսն ու թափօրը կատարուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեծ հանդէսով. Տ. Մեսրոպ Սրբազան հանդիսաւոր պատարագեց Ս. Գերեզմանին վրայ, եւ քարոզեց «Եւ եղիցի հանգիստ նորա պատուով» բնարանին վրայ, ներկայացուց Քրիստոսի Գերեզմանին ընծայուած տիեզերական պատիւը, իրբեւ պանծացում անմահութեան եւ յաւիտենական կեանքի զապափարին, որուն պատկէ փրկիչին Ե. յարութիւնը:

— Պատարագէն վերջ երգածայն թափօրով դարձանք Պատրիարքարան, ուր Ս. Պատրիարքը շնորհաւորութեան եւ օրհնութեան ուղերձ մը քաւ ամբողջ միաբանութեան եւ ուխտաւորաց:

— Սղին խոստութեան պատճառաւ, մեծ անդատանք կատարուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ եւ ոչ թէ բակին հրապարակով:

● Բշ. 9 ապրիլ. — Ս. Պատրիարքը, ըստ սովորութեան, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ մատոյց Ե. պատարագ մեծահանդէս շուքով. եւ քարոզեց, յարութեան խորհուրդին մեծութիւնը ցուցնելով պատմական եղելութիւնէն աւելի՝ անկէջ ծնած բարոյական այն հրաշքին մէջ, որ կերպարանափոխեց կեանքն ու աշխարհը: Պատարագէն վերջ երբապարձ մեծ թափօրով կենաց փայտի մեծ խաչը շուրջ Եւսեբեանց Մայր Տաճարին մէջ, որմէ յետոյ, Ս. Պատրիարքը ողջերթի եւ օրհնութեան հուսկ խօսքով փակեց Ձատիկական ուխտաւորական շրջանը, մաղթանքներ քննելով Աղգին եւ Եկեղեցիին համար:

— Պատարագէն վերջ, Ս. Պատրիարքը ընդունեց միաբանութեան, ուխտաւորաց, ժողովրդեան, կառավարական ներկայացուցիչներու եւ հիւպատոսական մարմնոյ այցելութիւնները:

● Գշ. 10 ապրիլ. — Շնորհաւորական այց տունին մեզ, Դպտի, Ասորի, Հաղէշ եկեղեցւոյ պետերը, ապա Յրաչիսկեանք եւ Լատին պատրիարքարանէն: Յետոյ Ս. Պատրիարքը, ընկերակցութեամբ Տ. Միքայիլ եւ Տ. Սմբատ սրբազաններու եւ ութ վարդապետաց՝ այցելեց Յունաց, այցելութիւն տրուեցաւ նաեւ Ռուսաց եպիսկոպոսին եւ միւս փոքր որթոտքս եկեղեցիներուն:

● Եշ. 12 ապրիլ. — Շնորհաւորական փոխ այցելութեան եկան մեզի Ձատիկ տօնի առթիւ, Յունաց պատրիարքարանի Տեղապահ Սրբազանը, ընկերակցութեամբ երկու սինդոկան եւ պիսկոպոսներու եւ ութ վարդապետաց: Ս. Պատրիարք Հայրը, Սրբազան եպիսկոպոսաց եւ բազմաթիւ վարդապետաց հետ պատուով ընդունեց զանոնք Պատրիարքարանի մեծ դահլիճին մէջ:

— Սոփրայէ սոացուեցաւ հեռագիր, որ կը գտնէր Տ. Ստեփանոս արքեպս. Յովակիմեանի վախճանը. Ս. Պատրիարքը հեռագրեց ցաւակցութիւն:

● Ուր. 13 ապրիլ. — Ս. Պատրիարքը Հօր այցելեց Անդր-Յորդանանի յոյն կաթողիկ եպիսկոպոսը: Ս. Պատրիարքը ցերեկէն վերջ այցելեց Ժառանգաւորաց վարժարանը:

● Ծր. 14 ապրիլ. — Տ. Մատթէոս Սրբազան, որ ձերութեան եւ անառողջութեան պատճառաւ չի մասնակցեր պաշտամունքի սովորական կարգին, քահանայաբար պատարագեց Ս. Գլխազրի սեղանին վրայ, ի հոգեւոր մխիթարութիւն:

Ս. Պատրիարքը ցերեկէն առաջ այցելեց խաւմական ցուցահանդէսը. իսկ երեկոյին, ըստ հրաւերի, ներկայ գտնուեցաւ պատուոյ մեծ ընթերթին, զոր ն. Վ. բարձր Գոմթէրը տուաւ իր ապարանքին մէջ՝ բարձրատիճան հրաւիրեալներու:

— Տ. Զգօն վրդ. Բարգէն սարկաւագի հետ գնաց Ամասն, Տ. Եղիշէ արեղայ՝ Կարապետ սարկաւագի հետ՝ Գազա, զատկական պաշտամունքի համար:

● Կիր. 15 ապրիլ. — Նոր կիրակիի առթիւ ընդհանուր նահատակաց հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Ս. Փրկչի վանուց եկեղեցին, ուր մատուցուեցաւ Ե. պատարագը. Ս. Պատրիարքը քարոզեց եկեղեցւոյ մէջ եւ Տ. Տիրան վրդ. յետոյ՝ գերեզմանատան մէջ, լեզգեանկաններու շիրիմին առջև: Երկու խօսուածներուն եւ խմաստն այն էր թէ որդէսղի կատարուած նահատակութիւնը իր արժէքին յանգած լինի, պէտք է որ վերապրող հայութիւնը գիտնայ ապրիլ ճշմարիտ ազգաբնութեան պարկէշտ եւ խաղաղ կեանք մը:

● Բշ. 16 ապրիլ. — Ս. Պատրիարքը, Տ. Մեսրոպ սրբազանի հետ գնաց Իւէական Պէղալէլ Միւղէն, հոգեւոր Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքի շիրիմին մասին ճշգրտութեամբ ընկնել համար:

● Եշ. 19 ապրիլ. — Ս. Պատրիարքը շնորհակալութեան այցելութիւն տուաւ Բարձր Գոմթէրին ապարանքը:

● Ուր. 20 ապրիլ. — Ըստ Հին Տաճարի, Աւետման տօնի առթիւ, Միաբանութիւնը գնաց Գեթեմանի, Հրաշտփառի թափօրով մտաւ եկեղեցի, հանդիսապետութեամբ Տ. Սմբատ Սրբազանի, որ պատարագեց Ս. Կուսին գերեզմանին վրայ, եւ քարոզեց Եղիցի ինձ ըստ բանի քաւմ բնարանով, բացատրելով թէ աստուածային կամաց հնազանդութիւնը ամենէն նուիրական բարեմասնութիւններէն է քրիստոնէին:

● Ծր. 21 ապրիլ. — Վարդուան Աշխարհամատրան տունին առթիւ, Միաբանութիւնը Հրաշտփառի թափօրով մտաւ ունեցաւ ի Ս. Յարութիւն, Ս. Պատրիարք Հօր հանդիսապետութեամբ Ս. Գերեզմանի առջև ամէնքս ուխտիւ երկրպագելէ վերջ, եկանք վերնայարկի մեր մատուռը, ուր պաշտեցինք կիրակամուտը:

● Կիր. 22 ապրիլ. — Աշխարհամատրան տունի առթիւ, ըստ իրաւանց Տ. Միքայիլ սրբազան հանդիսեւ պատարագեց Ս. Գերեզմանին վրայ, բացատրեց եկեղեցւոյ զապափարը, ներկայացուց քրիստոնէութեան առաջին եկեղեցին, որ էր Սիոնի վերնատունը. յիշեց Ս. Յարութեան Տաճարի մէջ եւ այդ անունով վաղուց եղած մատուռը. խօսեցաւ տիեզերական եկեղեցիին եւ եւ բոլոր եկեղեցեաց միմեանց հետ յարաբերութեանց մասին:

● Եւ. 26 ապրիլ. — Ըստ յատուկ հրահերի, Ս. Պատրիարքը այսօր, Տ. Սիմոն լրդ. և Տ. Եղիշէ արեղայի հետ ներկայ գտնուեցաւ Հրէից Թէլ Ավիվի մեծ ցուցահանդէսին, որուն բացումը կատարուեցաւ Վսեմ. Բարձր Գամբէլին նախագահութեամբ:

● Կիր. 29 ապրիլ. — Ս. պատարագը կատարուեցաւ Ս. Յարութեան մեր վերնատունին մէջ. քարոզեց Տ. Նորայր լրդ. Ուլ հէկի կատարել զկամս իմ այլ զկամս այնորիկ որ առաքեացն զիս բնաբանին վրայ և ցոյց տուաւ Աստուծոյ կամքին ենթարկուելու անհրաժեշտութիւնը վայելելու համար մեր երկնաւոր հօր բարիքները թէ այս կեանքին և թէ հանդերձալին մէջ:

— Ժառ. Վարժարանի տեսուչ Տ. Տիրան Վրդ. այսօր համբայ ելաւ զէպի Մարտէլլ, մասնաւոր պաշտօնով:

● Այս օրուան ուխտաւորներ. — Այս տարի, Զատիկեան տօներու առթիւ, հակառակ տրեստեական տաղանային եւ հանապարհորդական ոչ այնքան հեշտ պայմաններու, ունեցանք իւր 300 ուխտաւորներ, մեծաւ մասամբ եկած Սիււրիայէն և Եգիպտոսէն, կային նաեւ Իրաքէն, Կիպրոսէն և Կ. Պոլսէն եկողներ:

Տեսուչն Ժողովոյ կողմէ եղած կարգադրութեանց համեմատ, Առաջ թարգման Տ. Հայրիկ արեղայ եւ ուրիշ միաբան վարդապետներ, առնուց մէ խումբեր կազմելով, մագլակադրդի Կիրակիի նախընթաց հինգ եւ յաջորդ երեք օրերու ընթացքին առաջնորդեցին դասուէք Ս. Յարութիւն, Բեթղէմէմ, Գեթսեմանի, Համբարձման լեռ, Մեռեալ ծով, Յորդանան, Երիքով և Մայրափանուց չըջափակին մէջ Ս. Թորոս եկեղեցին և Ս. Հրեշտակապետաց մենաստանը, ինչպէս նաեւ, արտաքոյ, Ս. Փրկչի վանքը, եւ այլ քրքրափայլեր. իւրաքանչիւր տեղւոյ վերաբերեալ սուրբ գրոցական, ազգային և տեղական պատմութիւններն ու աւանդութիւնները պարզելով իրենց. ինչպէս նաեւ, ի պահանջել հարկին, զօր օրինակ ի Ս. Յարութիւն, ի Բեթղէմէմ, ի Գեթսեմանի եւ ի Յորդանան, ուխտաւորաց յատուկ հոգեւոր պաշտօնաւորներ եւս կատարելով:

Որովհետեւ, ինչպէս ծանօթ է, պատերազմի ատենէն ի վեր վանքի սենեակներուն ամենամեծ մասը մինչեւ ցարդ զաղթական ազգայիններուն բնակութեան յատկացուած են, այստարի եւս շատ լայն չէին մեր միջոցները ուխտաւորաց պատասխարութեան համար: Տեսուչն Ժողովը, սակայն, այս առթիւ կարգադրութիւններ ընելու վրայ է, եւ յուսարի է որ զաւ տարուայ համար ուխտաւորաց արամազրելի աւելի սենեակներ ըլլան:

Տ Խ Բ Ո Ւ Ն Ի

Տ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Ութնամեայ պատկանելի հոգեւորականը, որ Մարտի 10ին վախճանեցաւ Սոփիայի մէջ, ներկայ հայ եկեղեցականութեան ամենէն մեծարժէք եւ հետաքրքրական զեմքերէն մին էր: Իր գերեզմանը կը փակէ վաթսուներկու տարիներու եկեղեցական լեցունիկ կեանքի եւ գործունէութեան շրջան մը: — Հոգեւոր քրիստոնեայ, Հայր հասարակաց և Հովիւ անձնորի, ասոնք են երեք էական գիծերը իր նկարագրին՝ զոր կրցաւ բարձր պահել մինչև իր վերջին շունչը, երբ սուրբի մը պէս իջաւ գերեզման, ամբողջ իր հովուութեան ժամանակամիջոցին իր ժողովուրդէն և ամէնքէն սիրուել և յարգուել վերջ՝ իր ամբարաս կենցաղին, անդադրում գործունէութեան և աւետարանական բազում նորոններուն համար, որոնցմով զարգարուած էր: Իւր կէս դար վարեց Նիկոմիդիոյ առաջնորդութիւնը, յաջորդելով Երեսէս եպս. Վարժապետանի, որ իր ձեռնաստէնին կամեցեր էր իր յաջորդութիւնը, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան զացած պահուէն Այդ ընդարձակ լիճակին մէջ չկար քաղաք մը, աւան մը, գիւղ մը, ուր չինած չլլար եկեղեցի, զպրոց, հասութարեր կալուած, աղբււր, հասարակաց համբայ, եայլն. նոր ժամանակաց Շինողն էր ան: Ոչ միայն շէնքեր կանգնեց սակայն ան, այլ նաեւ հիմնարկեց գիւղեր, անոնց մէջ պատասխարելով Սասնոնի և Ուրտուի մարդերէն զէպի Բիւթանիա գաղթած Լազիստանցի Հայեր, որոնց պապերը Համլէնի նախարնիկներէն էին եղած: Մանիշակ, Զաքար գեղ, Ժամափայր, Արամ գեղ, Գեղամ գեղ իր դաստակերտներն էին. իր նախաձեռնութեամբ էր որ անոնց մէջ տեղացուցան և հաստատուն բնակութիւն կազմեցին այդ Հայերը, ունենալով հետզհետէ աղօթատուն, զպրատուն, որոնց շինութեան կ'երթար ինքն անձամբ հսկել: Ինքն էր որ այդ գիւղերուն տեղական նախկին անունները փոխելով հայկական ձեւ հազցուց անոնց, երբեմն տեղի տալով նաև ողբից մանրադէպերուն, որոնց ծանօթ էին իր բոլոր լիճակայինները, և որոնց մէջ ամենէն երեւելին է Արամ գեղները — Ինքնատիպ բան մը կար իր խօսքին մէջ, զոր գիտէր համեմել միշտ հեղինակը զուարթ և անձաւ արտայայտութիւններով. ու ասիկա՝ թէ՛ սովորական կամ ժողովական տեսակցութեանց եւ թէ՛ քարոզի միջոցին նոյն խոսք: Արայանպէկի քարոզը, Յովհ. Մկրտչի վրայ Արմաշի մէջ խօսածը և մեծ պատերազմին սկիզբը Պաղատասար թագաւորի մասին խօսածը, և աւելի կանուխ՝ Սարիսայի քարոզը հրաշալի նմոյշներ էին ժողովրդական հոգեւորութեան, որ իրմով սկսաւ և իրեն հետ վերջաւորուեց: